

Література:

1. Курило В. Л., Кулик М. І. Енергетичні культури для виробництва біопалива : довідник. Полтава: ПДАА, 2017. 74 с.
2. Єсіпов О., Гринь Є. Topinambur as an energy crop for the production of alternative energy sources. *SWorldJournal*. 2023. 2(18-02), 78–83. <https://doi.org/10.30888/2663-5712.2023-18-02-039>
3. Гродзинский А. М., Костро Е. Ю., Шроль Т. С. и др. Прямые методы биотестирования почвы и продуктивность растений. В кн. *Аллелопатия и продуктивность растений*. К.: Наукова думка, 1990. С. 121–124.

ГРАНАТНИК ЗВИЧАЙНИЙ (*PUNICA GRANATUM L.*) М'ЯКОКІСТОЧКОВИЙ В УМОВАХ ХОРОЛЬСЬКОГО БОТАНІЧНОГО САДУ

Красовський В.В., к.б.н., с.н.с.,

Черняк Т.В.,

Хорольський ботанічний сад

Дяченко-Богун М.М., д.пед.н., проф.,

Шкура Т.В., к.б.н., доц.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Гранатник звичайний (*Punica granatum L.*) цінна субтропічна світлолюбна ксерофільна плодова культура, що має харчове, лікувальне, декоративне та технічне значення.

Плоди *P. granatum* вживають у свіжому та переробленому вигляді, де основним харчовим компонентом є сік [1]. У лікувальних цілях використовують кору коріння, стовбуру та гілок, квітки, свіжі плоди, оплодень і сік плодів, препарати з яких мають вітамінну, загальнозміцнюючу, метаболічну, знеболюючу, протизапальну, антисептичну, в'язучу, гельмінтогінну дію. Оплодень містить урсолову кислоту, дубильні речовини. Сік плодів багатий на органічні кислоти, вітаміни, цукри, вільні амінокислоти, таніни, мікроелементи. Квітки багаті на пігмент пуніцин. Застосовують настої квіток і оплодня при шлунково-кишкових розладах, діареї, дизентерії. Кора містить дубильні речовини та отруйні лізинові алкалоїди. З оплодня виготовляють настій, медичний танін, порошок-ексгран, спиртовий екстракт [2, 3].

Світовий ареал виду – Передня Азія [4]. В Україні культивується в південних регіонах як вкривна рослина.

Початковим етапом інтродукції *P. granatum* у Хорольському ботанічному саду є 2012 р. Інтродукційний матеріал у вигляді здерев'янілих живців та саджанців заготовляли в містах Феодосії, Запоріжжі та місті Молочанськ Запорізької обл., Одесі.

Так, у м. Молочанськ у садівника-аматора заготовлено зразок *P. granatum* невідомого сорту (походження з Азербайджану), що є м'якокісточковим. Така ознака є цінною з огляду використання плодів як харчового продукту, а саме вживання зерен разом з кісточками. Кісточки містять полісахариди: крохмаль і клітковину. Ці речовини необхідні для роботи перистальтики шлунково-кишкового тракту людини й виведення токсинів. У олії із насіння *P. granatum* виявлено вітамін Е (токоферол) тому вона не поступається олії з пшеничних зародків.

Дослідний зразок (у колекції має польовий номер 2–1) сформований із двох скелетних стебел з нахилом близько 60° до поверхні ґрунту з розлогою кроною висотою до 2 м. Це має вагоме значення для інтродукції виду в змінених умовах природного середовища, адже кущ на зиму вкривають [5 – 8]. Однорічні вкорочені пагони куща закінчуються гострим шипом. На початку свого розвитку пагони зелені, згодом – сірувато-коричневі. Деревина щільна, світло-жовта, з темнозабарвленою серцевиною. Кора попелястого кольору, у міру старіння розтріскується і набуває темнішого забарвлення.

Листки прості, довгасто-ланцетні, еліптичні, зверху голі, темно-зелені, блискучі, знизу світло-зелені, супротивні або зібрані в пучки. Листові бруньки тонкі, подовжені, квіткові округлі.

Квітки яскраво-червоні великі (2–4 см), поодинокі або в пучках на кінцях пагонів, двостатеві, зі стовпчиками різної довжини: квітки з короткими стовпчиками функціонують як чоловічі, з довгими – як жіночі, плодоносні. Чашечка товста, 5–6-лопатева, темно-червона, шкіряста, залишається на верхівці плоду. Пелюсток 4–5, вони вільні. Тичинки розташовані в 3–4 кола по краю трубки чашечки. Зав'язь нижня із 2–4 ярусами гнізд (рис. 1).

Плоди – гранатина з довгою повислою плодоніжкою і чашечкою що не опадає. Плоди невеликих розмірів, округлі, з тонким оплоднем, світло-рожевого кольору зовні (рис. 2) і білого зсередини, мембрани насінних сегментів білі (рис. 3), зерна середньої величини, світло-рожеві із дрібними м'якими кісточками (рис. 4), насіння в кісточках без ендосперму.

**Рис. 1. Квітнування *P. granatum*.
26.06.2021р.**

**Рис. 2. Плід *P. granatum*.
24.09.2024 р.**

**Рис. 3. Плід *P. granatum* в перетині.
24.09.2024 р.**

**Рис. 4. Зерна (1) та кісточки (2)
P. granatum. 24.09.2024 р.**

Кількість зерен у плодах від 500 до 600 шт. (плід зображений на рис. 3 містить 514 зерен).

Розміри та маса плоду, зерна та кісточки наведені в таблиці.

Таблиця.

Усереднені розміри маси плоду, зерна та кісточки дослідного зразка

Розміри плоду, см		Маса плоду, г	Розміри зерна, см		Маса зерна, г	Розміри кісточки, см			Маса кісточка, г
Довжина	Діаметр		Довжина	Ширина		Довжина	Ширина	Товщина	
7,4	7,1	154,5	1,1	0,65	0,21	0,8	0,3	0,2	0,02

Дослідний зразок характеризується раннім строком досягання плодів (третья декада вересня – перша декада жовтня), смак солодко-кислий з приємним ароматом.

Задля виділення дослідного зразка як сорту нині проводиться його ідентифікація за описом сортів виведених в Азербайджанській Республіці. Після ідентифікації сорт може бути поширений в лісостеповій зоні України серед садівників-аматорів.

Література:

1. Чебан С. Д., Долід А. В., Сіленко В. О., Чередниченко Л. І. Цитрусові та субтропічні плодіві культури. Кам'янець-Подільський: Едельвейс і К, 2013. 69–76 с.

2. Красовський В. В., Федько Р. М., Черняк Т. В., Орловський О. В. Лікарські властивості і використання субтропічних рослин колекції Хорольського ботанічного саду (повідомлення 2). *Фітотерапія. Часопис*. Київ : Видавничий дім Гельветика, 2023. № 3. 138–145. DOI 10.32782/2522-9680-2023-3-138.

3. Лікарські рослини: Енциклопедичний довідник / Відп. ред. А. М. Гродзінський. К. : Видавництво «Українська Енциклопедія» ім.

М. П. Бажана, Український виробничо-комерційний центр «Олімп», 1992. С. 125–126.

4. Меженський В. М., Меженська Л. О. Сучасна систематика квіткових рослин. Ч. 2 : навчальний посібник. Київ : Вид-во Ліра-К, 2020. С. 418.

5. Красовський В.В., Черняк Т.В., Шкура Т.В. Захист *Punica granatum* L. від вимерзання за інтродукції в Лісостеп України. *Треті Сазановські читання : Віктор Сазанов : знакова постать аграрної науки та освіти* : матеріали круглого столу присвяченого 145-річчю від дня народження Віктора Івановича Сазанова. Полтава: Астроя, 2024. С. 45–47.

6. Красовський В. В. Захист *Ficus carica* L. та *Punica granatum* L. в Лісостепу України від весняних приморозків. *Підсумки наукової роботи за 2014-2019 рр.* : матеріали Всеукраїнської наукової конференції молодих учених і науково-педагогічних працівників приуроченої 175-річчю Уманського НУС. Умань, 2019. С. 217–219.

7. Красовський В. В. Особливості формування крони гранатника зернястого (*Punica granatum* L.) за інтродукції в Лісостеп України. *Ландшафтна архітектура в ботанічних садах і дендропарках* : матеріали X міжнародної наукової конференції. Кам'янець-Подільський : ФОП Сисин О.В., 2018. С. 188–193.

8. Красовський В. В., Черняк Т. В., Орловський О. В., Гапон С. В. Перспективи інтродукції гранатника звичайного (*Punica granatum* L.) в Лісостеп України. *Біологія та екологія*. Полтава, 2021. С. 37–42.

ІНТРОДУКЦІЯ РОДУ *LAUROCERASUS* ROEM. В УМОВАХ ПІВНІЧНО-ЗАХІДНОГО ПРИЧОРНОМОР'Я

Левчук Л. В., к. біол. н.

Крицька Т.В.

Ботанічний сад Одеського національного університету імені І. І. Мечникова,
м. Одеса

Рід *Laurocerasus* Roem. – вічнозелені деревні рослини родини розоцвіті (*Rosaceae*). Частина сучасних науковців-систематиків відносять ці види до підроду Вишня роду Слива (*Prunus*). Вони мають широке господарське застосування. Рослини містять лікарські, етеро-олійні та декоративні властивості, отруйні. Листя, плоди, кора використовуються з кулінарною метою як харчова добавка (ароматизатор). Представники роду розповсюджені головним чином у теплих та помірних областях Євразії та Америки. Добре ростуть на перегнійно-карбонатних, вапняних, суглинистих та супіщаних ґрунтах [1,2,3].

У ботанічному саду Одеського національного університету імені І. І. Мечникова протягом багатьох років проводилася інтродукція роду *Laurocerasus* Roem. [4,5]